శ్రీ

పతివ్రతాశతకము.

ప్రధాన రాజపోషకులు.

మహారాజరాజశ్రీ

శ్రీ శ్రీ శ్రీ

రాణి భూదేవమ్మారావుగారు,

మీర్జాపురం ఎస్టేటు,

నూజవీడు,

కృష్ణాజల్లా.

పతివ్రతాశతకము.

కవిత్రయభారతము.

ఆదిపర్వము—చతుర్థాశ్వాసము.

—◆ కణ్వమహర్షి శకుంతలతో చెప్పిన పద్యము. ◆—

ఆ. ఎట్టిసాధ్వులకును బుట్టినయిండ్లను
బెద్దకాలమునికి తద్దతగదు
పతులకడనయునికి సతులకు ధర్మువు
సతులకేడుగడయుఁ బతులచూవె. 1

ఆరణ్యపర్వము—పంచమాశ్వాసము.

మార్కండేయుఁడు ధర్మజునకుఁ బతివ్రతా
—◆ మాహాత్మ్యంబు సెప్పుట. ◆—

ఉ. ఆమెలనాఁగ భర్త గమనాఁకటఁ దూలుచువచ్చె వచ్చి సం
దోయజనేత్ర సంభ్రమముతోఁ దగుపీఠము వెట్టి పాద్యముం
బాయక మజ్జనక్రియయు భక్తినొసర్చి ప్రియోక్తులొప్పఁగా
నాయనఁ బ్రీతుఁ జేసె రుచిరాన్నరసంబులనింతి చెచ్చెరన్. 2

గీ. పతియచూవె నాపాలికిఁ బరమదైవ
మేను వాఙ్మనఃక్రియలఁ దద్ధితమయెపుడుఁ
గోరి యొనరింతు దీని మిగులఁగనొంచు
ధర్మవులుగాన నెందును దలఁచిచూచి. 3

—•ద్రౌపది సత్యభామకుఁ బతివ్రతాధర్మంబులుసెప్పుట.•—

చ. అలయక మంత్రతంత్ర వివిధౌషధభంగులఁజేసియెంతయుఙ
వలతురునాథులంటమగు వాకమబేలతనంబు దానముఙ
గలిగిన ప్రేమయుంబొలియు గానియొకంచును సిద్ధిఁబొందద
ప్పాలఁతుకతోడిమన్కి యహిపొత్తుగఁజూచువిభుండెటింగినఙ. 4

చ. మగువయొనర్చువశ్యవిధి మందులుమాకులునొంచుచందమై
మగనికిఁదెచ్చురోగములు మూసకమూకజడాదిభావముల్
మొగినొనరించు నద్దుతముల్ దనచేసినచేతలై తుదిఙ
జగమునకెక్కునిందయును సద్గతిహానియువచ్చు నింతికిఙ. 5

క. కావునఁ బతులకు సెప్పుడుఁ
గావింపందగదు కపటకర్మంబులు ద
ద్భావమెఱిఁగి యనువర్తి
మై వనితచరింప నదియయగు నెల్లవియుఙ. 6

సీ. పతులాత్మనొండొక్క పడఁతులఁగలసిన
నలుగనెయ్యేడల నహంకరింప
మదముఁ బ్రమాదంబుమాని వారికిఁజిత్త
మేకముఖంబుగ నెల్లప్రొద్దు

భక్తిసేయుచు నాపుఁ బలుకునుఁ గోర్కెయు
స్నేహంబు వింతగాఁ జేయనెపుడు
సమరగంధర్వ యక్షాదులందైనను
బురుషు నన్యునిఁ దృణంబుగఁ దలంతు

గీ. స్నాన భోజనశయనాది సంప్రయోగ
మర్థిఁ బతులకు మున్నెందు నాచరింపఁ
బతులువచ్చిన నాసనపాద్య విధుల
భక్తితోనేనకావింతుఁ బనుపనొరుల. 7

చ. తగియెడు వేళలందు నియతంబుగ మజ్జనభోజనక్రియల్
దగనొడఁగూర్తు భర్తలకు ధాన్యధనంబులురిత్తమై వ్యయం
బగుటకునోర్వనెప్పుడు గృహస్థలభాండవిశోధనంబు లి
మ్ముగనొకనాఁడునేమఱఁ బ్రమోదముసల్పుదుబంధుకోటికిన్. 8

క. పలుమాఱుందలవాకిట
మెలఁగుటయుసతీజనైక నిత్రతకలహం
బుల కెలయుటసగు పలుకులఁ
బెలుచనగుటనాకుఁగాని పెంపిడుగువా. 9

క. పతులిచ్చమెయిఁ బ్రవాస
స్థితులైనం బుష్పగంధదీప్తాభరణ
ప్రతతిధరియింపఁ దగ్గక
మతినగుచుఁ దదాగమంబ మదిఁగాంక్షింతున్. 10

ఉ. అత్తకుభక్తిగల్గి మదినాయమసెప్పినమాశ్కి జీవికా
వృత్తములావహింతు గురువిప్రజనాతిథి పూజనంబు ల
త్యుత్తమభక్తినేన తగనోపియొనర్తు ప్రియంబుదాల్మియుఁ
మెత్తఁదనంబుసన్మతియు మేలుగఁదాల్తు సమస్తభంగులఁ.

క. పతిమనసు నాఁచికొనియెడు
చతురోపాయంబునీకుఁ జపలాక్షీనువి
శ్చితమతిఁ జెప్పెద వినుమా
హితమును ధర్మాన్వితము సుశీలంబునుగాఁ. 12

చ. పతిఁగడవఁగదైవతము భామలకెందును లేదు ప్రీతుఁడై
పతిగరుణించెనేని గలభాషిణిభాసుర భూషణాంబరా
న్వితధనధాన్యగౌరవము విశ్రుతసంతతియుఁ యశంబు స
ద్గతియునుగల్గునోంకు మెయిఁగల్గునెయిన్ని తెఱంగులారయఁ 13

ఆ. కరము దుఃఖపడినఁగాని యొక్కింత సౌ
ఖ్యంబు ధర్మగతియుఁ గలుగదెందుఁ
జూడుమబల భర్తృ శుశ్రూషఫలము సం
తతశుభంబుగలుగు ధర్మవాదవు. 14

క. కావున నిత్యము సమ్య
గ్భావము ప్రేమంబు వెరవు భక్తియుఁ బ్రియముం
గావింపుము నీప్రియునెడ
భావముఁదానెఱిఁగి భర్త బాగుగమరగుఁ. 15

మ. వనజాక్షుండు పొగడంగి నీదగు గృహద్వారంబు చేరంగ వ
చ్చెననంగా విని లెమ్ము సంభ్రమముతోఁ జెన్నొందు సభ్యాంతరం
బునకున్ వచ్చిన నాసనాదికరణంబుల్ దీర్చఁ దత్పూజనం
బు నియోగించితి నంచు నుండక ప్రియంబుల్ సేయుమీ పొందుగన్

చ. తివిరి మురారి నీకుఁ గనుఁదీవుగఁ జెప్పిన పల్కు గల్గినం
గువలయనేత్ర నీమనసు గూడినవారికి నైన నెప్డుఁ జె
ప్పవలదు దానఁ బొందొక నెపంబు పతింతు రెత్తంగిఁ గేసి నీ
సవతులు కృష్ణుబుద్ధి విరసంబగు నీదెసఁ దత్ప్రయుక్తిచేన్. 17

చ. పతికినునుంగులైన తగుబంధులమిత్రుల భోజనాది స
త్కృతముల నాదరించుచు నకృత్రిమ భక్తిని యుక్తి సంతతో
త్థితమతివై చరింపుము తదీయహితేతరవృత్తులైన వా
రతి నభవత్సుహృజ్జనములైనను గైకొనకుండు మెప్పుడున్. 18

క. విను ప్రద్యుమ్నాది భవ
త్తనయులనెడనైన నేకతంబున నేకా
సనమున నుండుట దూష్యం
బని యెఱుఁగుము సతులచరిత లతిదుష్కరముల్. 19

క. కులవతులును సతులును ని
ర్మలమతులును నైనయట్టి మగువలతోడం
జెలిమి యొనరించునది దు
ర్విలసితవనితాభియుక్తి విడువుము తరుణీ! 20

అనుశాసనికపర్వము—పంచమాశ్వాసము.

-•పార్వతి శివునకుఁ బతివ్రతాధర్మంబుల తెఱఁగెఱిగించుట.•—

సీ. ఋతుమతిగాక శుద్ధతయుఁ గల్గినయింతి
కన్య దత్పరిణయ కరణమునకు
నొడయులువిను తల్లియును దండ్రియును దండ్రి
తోఁబుట్టి నతఁడు మాతులుఁడు సోద
రుండును యోగ్యవరునిఁ జూచివారిలో
నెవ్వరైనను బ్రీతి నిచ్చువారు
పతియంతనుండియుఁ బ్రభువు దానికినట్లు
గావున నాతండ దైవమనుచు

గీ. వతనియుతమూఁది దేవతాపితృసమర్చ
నములు నతిథిపూజనము సన్మతిసమాచ
రించుచును బతిహితము వాటించినడపు
సతిపతివ్రత యిహపర సౌఖ్యమహిత. 21

క. లలనయిలువాడి నాథుఁడు
వలచిన చవివంటకములు వండియిడి తనుం
గలయఁ దలంచిన మెయికొని
తొలమిం గై సేసిహృదయ మీవలయుశివా. 22

తే. పనులయెడ మాఱుపలుకక యనవధానుఁ
డైన పతిఁదలఁపించి ధర్మార్థకలిత
కృతులు నడపుచు సవతిగల్గినను బోరి
తంబులేకొక్కటైయున్కి దగవు సతికి. 23

క. సవతాలికిఁ బతివలచిన
నవ్వుఁగాకని యతని యిచ్ఛకనురూపముగాఁ
దివిరినడచు సతి దైవము
శివయది దగునెల్ల జనముచే మ్రొక్కఁగొనన్. 24

క. తనచేతికినిచ్చిన వ
స్తునికాయము నిల్లురువున చొప్పనమగుడం
గొనవచ్చి భార్యపతి దె
మ్మనినప్పుడ యిచ్చుటొప్పన కపటవృత్తిన్. 25

క. పతిదనకునేమియిచ్చిన
నతిముదమునఁ బొందపలయు నాత్మజుఁడైనన్
పతిఁగొంకక యేకాంత
స్థితినేకాసనతనున్కిసెట్ట ప్రమదకున్. 26

క. ధని యధనుఁడు రూపసి యొ
ప్పనివాఁడవివేకి మూఢభావుఁడ రోగుం
డనుగత రోగుఁడనక యం
గనపతిఁ బాటింపవలయుఁ గామధ్వంసీ. 27

క. బలిభిక్షము గడపకిడ
న్వాలయును దేవపితృ పూజనంబుల కాలం
బులఁ బతిశుభ మందుటఁ ద
త్ఫలఁబుగాఁగోరు టొప్పిదముసతికిశివా. 28

క. గతిపతియచు వెవ్వ భార్యకు
నతనిఁగడచినట్టి నత్పరాయణము గృహా
యుతకలదే కావునఁ దా
నతనికి భక్తియగుటిచ్చు నఖిలశుభంబుల్. 29

పార్వతి శివునకుఁ బతివ్రతకనర్హంబులగు ధర్మంబులఁ దెలుపుట.

సీ. పరమేశయాసురి పైశాచి రాక్షసి
యనుపేళ్ళుగలన ధర్మాంగసలకు
వ్యభిచార తత్వఁత్వంబువారికెనెల్ల
గలదసురాంశజ కౌర్యనిరత
దనయిచ్చఁబొలియించు ధనధాన్యములు దల
హృదయభోగపరాత్మ యీర్ష్యగలదు
పైశాచిక్రోధన భర్తృపుత్రులయందు
నిస్నేహ గృహకార్య నిపుణగాదు

గీ. కలహశీల రాక్షసి సయికంబులేదు
బొంకువల్కునెప్పుడు నిద్రవోవువీత
లజ్జయుండఁదు నాథుకులంబువారి
దురితమొందించిపోదురు నరకమునకు. 30

ఆ. ఎఱుకఁగలిగి పిడపనేనియుఁ బతిభక్తి
గలిగి ధర్మమోపి చలిపి శాంతి
గలిగియున్న మున్నుగల పాపములువాసి
పురుషుతోడ దివికి బోవఁగంద్రు. 31

ఆ. అట్లుగాక పతులయంతియ సమయంబు
నందుఁ జింతఁదక్కయను మరణము
సేసిరేని సుగతిసిద్ధించుఁ బతిసమే
తంబుగాఁగ నన్నితంబినులకు. 32

క. ద్విజభామినికి సధర్మము
ప్రజఁగాంచినపిదప నయ్యపత్యము కోకో
ద్విజతయుఁ బతిభక్తియునై
త్యజించియను మరణనియతియగుట మహేశా. 33

తే. భర్తచేతనియోగింపఁ బడక సతికి
నెద్దియునుజేయగాదగ దెద్దియైన
భర్తచేత నియోగింపఁబడినదాని
జేయకున్నకి దోషంబనిచెప్పె మనువు. 34

రుక్మాంగద చరిత్రము.

ప్రౌఢకవి, మల్లనార్యప్రణీతము.

సంధ్యావళి మోహినీకాంతకు పతివ్రతా ధర్మములు చెప్పుట.

చతుర్థాశ్వాసము.

క. పతిభక్తితోడఁ జరిపెడు
వ్రతములు వలదనెడునట్టి వనితలుగలరే!
పతిమాట కడుగుదప్పక
సతులకు ననుకూలబుద్ధిఁ జరియింపఁదగున్. 35

సీ. తలఁపులో నాత్మేశు దైవంబుమాఱుగా
దరలాక్షియనురక్తిఁ దలఁపవలయు
విభుఁడు సెప్పినమాట వేదమంత్రంబుగా
నెలఁత నెమ్మనమున నిలుపవలయు
నధిపతినియమించినది నిజవ్రతముగా
జలరుహాయతనేత్ర సలుపవలయుఁ
జెలువుఁడాదరణనిచ్చిన పదార్థము పది
వేలుగా నాత్మ భావింపవలయు

గీ. వలయుఁబ్రియమునఁ బెనిమిటివంకవారిఁ
బ్రాణబంధులుగాఁజూడ భామినులకు
వలవ దధిపతి పగవారివలన మైత్రి
సేయ నెన్నండుజూడ రాజీవముఖికి. 36

సీ. అభ్యంగనము సేసి యాత్మేశు నుష్ణోద
కములఁ దీర్థంబార్పఁగానువలయుఁ
బతిచిత్తమెఱిఁగి యేర్పడఁ గూడుఁగూరలు
వేళతోఁ జుతిన కావింపవలయు
వివిధపక్వాన్నముల్ వేఱ్వేఱ వండించి
ప్రియునకు భుజియింపఁ బెట్టవలయుఁ
దద్భుక్తశేషమై తనరు నుచ్ఛిష్టాన్న
మింపుతోఁ డుత నారగింపవలయు

గీ. శయ్యవిదలించి పైచీరె చక్కఁబరచి
పురుషుఁ బవళింపఁజేసి తాంబూలమొసఁగి
యూరువులనుంచి పాదంబులొత్తి యొత్తి
పిదప నిద్రింపఁదగు జంద్రబింబముఖికి. 37

సీ. మందెమేలములైన మాటలాడఁగరాదు
యెదురుమంచముపూన్కి నెక్కరాదు
ముదలవెట్టక వీసమును వ్యయింపఁగరాదు
కోపించెననిమదిఁ గుందరాదు
సొమ్ముపెట్టఁడటంచు సొలసిపల్కఁగరాదు
చెలువుఁగైకొనికాని కలయరాదు
సంభోగమునగాని చనవుసూపఁగరాదు
కులటతో ననురక్తిఁ గూడరాదు

గీ. తెల్లవారినపిదప నిద్రింపరాదు
కుడువరాదధిపతికిముందు గూడగూర
యన్య పురుషులతో హాస్యమాడరాదు
మఱపుతోనైన యొకనాఁడు మానినులకు. 38

చ. వ్రతములుసల్పవల్వ దుపవాసములంగృశియింపవల్దు సం
తతమును దీర్ఘసేవలకుఁ దాజనవల్వదు దేవతార్చనల్
ప్రతిభనొనర్పఁగావలదు పంకరుహాయత చారునేత్రికిన్
పతినిజభక్తిఁదావిడిచి పామరియై నరకంబునన్ బడున్. 39

గీ. కనకశైలంబు తలయంపిగా శయించి
చిదిపి దాలేరఁబోయిన చెవులుగాదె
యిహపరములిచ్చు పతిభక్తి నెడలియతివ
యెందువిధమున మోక్షంబునొందఁజనుట. 40

క. పతిలేమినొందినప్పుడు
నతిశయరోగములడస్సినప్పుడును జరా
న్వితుఁడైనయపుడు బాయక
సతికింబతిసేవ భక్తిఁ జలుపఁగవలయున్. 41

సీ. పుష్పగంధికిఁగల్ప భూజంబుపతిభక్తి
సుదతికిఁ బ్రియుపూజ శోభనంబు
ధవళలోచనకుఁ జింతామణి పతిభక్తి
యింతికిఁ బతిసేవ యిష్టసిద్ధి

సితపద్మముఖికి సంజీవని పతిభక్తి
సతికి నాథునికూర్మి జన్మఫలము
మానినీమణికి నిదానంబు పతిభక్తి
భార్యకుఁ బతిదయ పసిఁడిమూట

గీ. కావున మృగాక్షి పతిభక్తి కలిమిఁజేసి
యమర గంధర్వ సిద్ధ విద్యాధరోర
గాంబుజాస్యలకంటె నత్యంతమహిమ
నూర్జితైశ్వర్య శుభముల నొందునెపుడు. 42

చ. పెనిమిటియన్యకామినులఁ బ్రీతిపరించిన నాత్మలోపలన్
గినుకవహింపరాదు సతికిన్ బతికిన్ బ్రియమైనయట్లుగా
వనితచరింపఁగావలయు వల్లభుఁడల్కవహించియుండినన్
దనపతిశయ్యచేరు వనుదాఁదగుభూస్థలిఁబవ్వళింపఁగన్. 43

మ. పరదేశంబువిభుండుచన్నపిదపన్ బ్రాణేశురాకన్ నిరం
తరమున్ గోరుచు మేనుమాసి చెవులన్గ్రాకులున్ జేతులం
సారదింగాజులు నల్లపూసలరుతన్ జూపట్టుచుండంగ సుం
దరియక్షింతలబొట్టునుంబనవుమోదంబొప్పఁదాల్పందగున్.

సీ. కామినీమణికి మంగళసూత్రమే చాలు
శృంగారములకెల్లఁ జెలువొనర్ప
ధవళలోచనకు నైదువతనంబే చాలు
వైభవంబునకెల్ల వన్నెవెట్ట

నంబుజానసకుఁ బుణ్యస్త్రీతన మెచాలు
రాజసంబుల కెల్లఁ దేజమొసఁగ
సతికినాథుఁడు దృఢస్థితినుండుటయెచాలు
భాగ్యలక్ష్ములకెల్లఁ బ్రభయొసర్ప

గీ. నెన్నిజన్మంబులందుఁ బద్మేక్షణలకుఁ
బతిహితంబునకంటె శోభనముగలదె
ఇహపరములిచ్చు హృదయేశు మహిమదెలియ
కధిపుతో వాదులుడువఁగా నర్హమగునె. 45

క. ధవుఁడుగలయన్ని దినములు
ధవళాక్షికి భోగభాగ్య ధర్మవులొనరుఁ
ధవుఁడెడలినపిమ్మట సతి
శవమేటికి దానిరూప సంపదగరిమల్. 46

మత్తకోకిల.

కావునన్ దరళాయతాక్షి మగండెదైవము నాథునిన్
గావరంబున ధిక్కరించినఁ గల్మషంబునఁనొందురా
జీవలోచన వాదులాడకచేయనిమ్ము వ్రతమ్ము ధా
త్రీవరుం బ్రముదంబెలర్ప మదింజలంబుత్యజింపుమా. 47

కాశీఖండము.

శ్రీనాథప్రణీతము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

—♦బృహస్పతి లోపాముద్రకు బతివ్రతాధర్మములు చెప్పుట.♦—

సీ. ప్రాణేశుఁ డారగింపక భుజింపవు భర్త
నిద్రింపకయ యున్న నిద్రవోవు
నాథుండు మేలుకొనకమున్న మేల్కాంతు
కైసేయ కెన్నఁడు గవయ వధిపు
ధవుఁడు ప్రోషితుఁడైన తఱి వాడియుండుదు
పతికి నెప్పుడు మాఱుపలుక వీవు
పురుషునికి నల్పమునకు సంతోషింతు
మొగమెత్త నేరవు మగని యెదురఁ
గీ. జెఱఁగుమాసిన మూన్నాళ్లు సిగ్గుతోడఁ
బతివిలోకనమార్గంబు పరిహరించి
సవితృఁ డుదయింప నాల్నాళ్ళ జలకమాడి
చూడ వెవ్వారి బురుషుని జూచి కాని. 48

మ. పసపుం గుంకుమ కజ్జలంబునను గూర్పాసంబు తాం[బూలముం
గుసుమంబుల్ కబరీభరంబు చెవియాకుల్ మంగళాలంకృతుల్
విసువొక్కింతయు లేక తాల్పవలయుం వీనిం సదాకాలము
న్నసిచక్కంగ బ్రియుండు వర్ధిలుటకై నాళీకపత్రాక్షికిం. 49

గీ. రజకితోడనుదాశితో శ్రవణితోడ
విధవతో నాధుతోరాయ వెలదితోడ
జెడిపెతో జాలబోరామి సేయదనదు
ప్రాణసంకటములను బుణ్యాంగనలకు. 50

సీ. పతిపిల్వబంచిన పనియేమిఁకనివచ్చి
చెప్పిన యుడిగంబు సేయవలయు
భర్తయానతిలేక ప్రకృతిబంధునకైన
నేపదార్థంబును నీగిపెట్ట
జీవితేశ్వరుఁడుడించిన యోగిరంబులు
గుత్స సేయక భుక్తి గొనుటతగవు
సుఖసుప్తుఁడగుని జేశు బ్రబోధమొనరింపఁ
గా దనుష్ఠాన భంగములదప్ప

గీ. నొంటి నెచ్చోటికరుగుట యుక్తిగాదు
తనుపుగట్టక నీళ్ళాడఁదగవుగాదు
కడపమీఁదను మఱి సన్నికంటిమీఁద
జక్కిమీఁదను గూర్చుండ జాడగాదు. 51

క. నాగరికత్వము వాచా
ప్రాగల్భ్యముజూపఁజనదు పతిముందట సం
భోగక్రీడావిభవో
ద్యోగంబులఁజక్క సతికి నుత్పలనయనా. 52

క. ఇదిధర్మంబిది యీలువ
యిదివ్రతమిది సద్వివేక మిదియాచారం
బిది దేవపూజ యధిపతి
యుదితం బౌలఁబుసేయకుండుటసతికిన్. 53

క. కాంతుఁడు సంతోషించిన
సంతోషింపంగవలయు సతికతఁడాత్మన్
సంతాపించిన పట్టున
సంతాపింపంగవలయు జలజేక్షణకున్. 54

సీ. చీఁకటితప్పుచేసిన సరోరుహనేత్ర
గూబయై వసియించుఁ గోటరమున
వింతవాఁడగటాక్ష వీక్షణంబునజూచు
గిసలయోష్ఠి వహించుఁ గల్లకన్ను
మగఁడుదన్మొత్తిన మార్మొత్తునలివేణి
వ్యాఘ్రియై జనియించు వనములోనఁ
జిరితిండితినవారి మొఱఁగి యాహరించు
నతివసూకరజాతియందుఁబుట్టు

గీ. నధిపుఁగోపించి హుంకారమాచరించు
పడఁతి మూఁగవు సవతిసౌభాగ్యలక్ష్మిఁ
జూడఁజాలక మదిలోన నూయసేయు
భామ దుర్భగయగు నన్య భవములందు. 55

ఉ. దూరముపోయియెండబడి దూపిలివచ్చిన ప్రాణనాథునిన్
ద్వారకవాటగేహళులదాఁక నెదుర్కొని తీర్థమార్చి యా
హారము వెట్టివీడ్యము సమర్పణచేసి విహారశయ్యపై
నూరువులొత్తిచిత్తమునకుబ్బొనరించుట ధర్మమింతికిన్. 56

గీ. తగవుపాటించి యల్పంబు దండ్రియిచ్చు
నల్పమల్పంబు భ్రాతయు నాత్మజుండు
ప్రార్థితంబైన ధనమునల్పముగనిచ్చు
ప్రాణనాథునిసరియె యేబంధువ్రలును. 57

గీ. ఔర్వశిఖికంటె శిఖికంటె నర్కుకంటె
బిడుగుకంటెను దీవ్రమై బిరుసుచూపు
నాత్మఁదప్పఁగఁదలఁచు దురాత్మకులకు
నహహా! పతిదేవతాప్రభావాతిశయము. 58

గీ. తండ్రివంశంబునందేను తరములకును
తల్లివంశంబునందేను తరములకును
ధవునివంశంబునందేను తరములకును
శాశ్వత స్వర్గసౌఖ్యమీఁజాలుసాధ్వి. 59

శ్రీనాథకృత శృంగార నైషధము.

మ. గురువన్నన్ ధనమన్నఁ బుణ్యమనినన్ గోత్రోదయంబన్న దే
వరయన్నన్ మనమన్నఁ దుష్టియనినన్ వాత్సల్యమన్నన్ నిజే
శ్వరుఁడన్నన్ బరమోపకారమనినన్ సర్వంబునన్నందలో
దరినీకున్ నిషధాధినాథుఁడె సుమీ తథ్యంబుగాఁ జెప్పితిన్. 60

సీ. పాటించికొలువుము భవనదైవతముల
సవతులఁగొనియాడు సఖులవోలె
నారాధనముసేయు నత్తమామలనెప్డుఁ
బరిజనంబులమీఁదఁ గరుణగలుగు
మలుగకుకోపించినపుడు నాథునితోడ
మదిలోనసుబ్బకు మన్ననలకుఁ
బోఁటికోడండ్రతోఁగూడిమాడిచరింపు
దాసీజనముఁబ్రోవు తల్లికరణి

గీ. బ్రాహ్మణులయందు గురులందు బంధులందు
భక్తి విశ్వాస సౌహార్దపరత నెరపు
భవ్యపతిదేవతాచార పరమపుణ్య
ధర్మమేమునుగనుము మాతల్లికాన. 61

భాస్కర రామాయణము.

— అనసూయ సీతకు పతివ్రతాధర్మములు చెప్పుట. —

గీ. ఒక్కమన్ననతోనున్న నొల్లకున్నఁ
గరము నెయ్యుఁడై యున్నను గాకయున్న
మగఁడు ప్రియతముఁడనియుండు మానవతికి
నెల్లలోక సుఖంబులు నెమరువచ్చు. 62

క. నడవడి యొప్పకయుండినఁ
గడునిర్ధనుఁడయిన పతియె గతియునువిను మె
క్కుడు బంధుండును బ్రియుడుం
బడఁతులకుం బరమగురుఁడుఁ బరదేవతయున్. 63

గీ. ఇంతి శీలదోషంబుల నిట్టిపతికి
సతినలెవ్వరు ప్రతికూలలయిచరింతు
రమ్మహాపాపవతులు దుర్యశమునొంది
కూలికాంతు రిధోలోక ఘోరగతుల. 64

క. పతిపరిచర్యాపరిణత
గతిలోకము మేలుకీడు గనియుండు పతి
వ్రతలునినుఁబోని గుణవతు
లతులిత సుఖకీర్తు లెందునందుదురబలా. 65

ఉ. నాపుడుబత్నికింబతియ నమ్మినబంధుడు నిష్టదైవముం
గావివరించి మజ్జననిగారవమారగ మున్ను సెప్పె నా
కీవిధమత్తగారు గృపయేర్పడ నానతియిచ్చిరిప్డు మీ
చేవినిధన్యనైతి విలసిల్లెమనంబు మహాతపస్వినీ. 66

ఉ. సత్యములైనజన్నములు నూఱును వేమఱుసేసినందవ
స్సత్యశమక్షమాది గుణసంపదతోడవనైకవాసులై
నిత్యసమాధియోగమున నిల్చిననేరికిఁ బొందవచ్చునే
పత్యనుకూలలైన కులపాలికలందెడు పుణ్యలోకముల్. 67

చ. పతియెడ రెండులేక కులభామలు తారతఁ జెట్టిఁడైన స
న్మతిఁ జరియించుటొప్పనని నంగమనీయచరిత్రుడుం గృపా
న్వితుఁడుజితేంద్రియుండునతినిర్మలధర్మయుతుండుసూనృతో
ర్జితుఁడునురాముఁడీరఘువరేణ్యునినేగతిగొల్చుటొప్పదే! 68

క. గుణవతి సావిత్రియు స
త్ప్రణుతయరుంధతియు ధర్మపరిణత యారో
హిణియుఁగనుట పతిశుశ్రూ
షణముననకదా సదాయశస్సౌఖ్యంబుల్. 69

మార్కండేయపురాణము.

—♦ అనసూయ కౌశికపత్నికి బతివ్రతామహిమచెప్పుట. ♦—

క. పతిశుశ్రూషణముననే
నతులఫలప్రాప్తి నభిమతఫలముల్
పతిశుశ్రూషానియతిని
సతతము బడయంగవచ్చు సతులకుసాధ్వీ! 70

మ. వ్రతముల్మంత్రజపోపవాసములు తీర్థస్నానముల్యజ్ఞ దా
నతపఃకర్మములాచరించుచును నానాభంగులన్నిత్యము
న్వతియాయాసనహిష్టుఁడై కడఁగి సంపాదించుపుణ్యంబులో
పతిశుశ్రూషలఁగైకొనున్సతియుఁ దాసాఁబాలుధర్మస్థితిన్. 71

గీ. స్త్రీజనంబుల కుపవాసతీర్థదాన
దేవపూజావ్రతాదుల తెరువులదు
పతిసమారాధనవ్రత పరతఁ జేసి
సుగతి వారికిఁదంగేటిజన్ము సుమ్ము. 72

నందిమల్లయ్య ఘంటసింగయ్యకృత వరాహపురాణము.

సీ. అత్తమామలుసెప్పినట్లు చేయుముగాని
యెదిరి మారుత్తరమీకుమమ్మ
వలయువేళలఁ బెద్దవారు పంకి యెంతి
పనికిఁ బోనిండ్లకు జనకుమమ్మ
సకలబంధులకుఁ బూసలలోనిదారంబు
వలె సరాగంబున మెలగుమమ్మ
తోడికోడండ్రు సంతులకు బట్టినచోట
నుదరక తాలిమినుండుమమ్మ

గీ. మానసంబున ధర్మమేమఱకుమమ్మ
నుతికినెక్కిన నీసరిసతులలోన
వాసిగనుమమ్మ కులశీలవర్తనములు
కొంచె పఱపకమమ్మ విచారించుమమ్మ! 73

క. కినుకకుమీ కోపించిన
విసువకుమీ సేవచేయు వేళలనీగుల్
గొసరకుమీ నీపాళికి
బిసరుహముఖ! యేమగడయ బెనిమిటెసుమీ్మా. 74

శకుంతలాపరిణయము.

పిల్లలమఱ్ఱి పినవీరభద్ర కవికృతం.

సీ. జీవితేశ్వరుఁ బాసి చిరకాల వసతిగాఁ
బుట్టినింటనె యున్కి బుద్ధిగాదు
పొరుగిండ్ల నిరుగిండ్లఁ బ్రొద్దువోకలనైనఁ
బలుమాఱు నరుగుట పాటిగాదు
దాసీజనముతోడఁ దఱచుగాఁ గూడి త్ర
స్తిమాటలాడుట తగవుగాదు
తనకెంతయాప్తులైనను నన్యపురుష సం
సర్గంబుఁ జేయుట జాడగాదు
గీ. జనకగృహములనైనను మనసువఱపి
కూరనారకుఁ బంపుట గుణముకాదు
హాస్యకథలందు గీతివాద్యములయందుఁ
బ్రీతి నెరపుట మగనాలి రీతిగాదు. 75
సీ. జలకమాహారంబు శయనసౌఖ్యము భర్త
కంటెను మున్నుగాఁ గాదుసేయ
విభుఁడారగించిన వెనుక తద్భాజనం
బునఁ జేయ సర్వంబు భోజనంబు
ప్రియుఁడల్గి తనుజేరఁ బిల్వకుండిన భూమి
నింపుతోడుతఁ బవ్వళించుటొరవు
వ్రతములు దేవతార్చనలు కాంతుఁడనుమ
తింపకచేత యొంతేనికలుష

గీ. మత్ప్రియంబులుచేసిన నధిపుమీఁదఁ
జిన్నఁబోవక మది సంతసింపవలయు
మంచిదైనను పాపమౌను మనసురాని
పనులుమానుట భద్రంబు వనితలకును. 76

శా. ఏభంగిన్ శుచిజౌదునో పతిమనంబేభంగి రంజింతునో
యేభంగిన్ గులకీర్తిదాఁగలుగునో యేభంగివర్తింతునో
యేభంగిన్ మతిరాక యుండగలదో యేశాత్రులందంచు నా
యాభంగిన్ మతినుంచుచుండఁదగుఁబుణ్యస్త్రీకి నెక్కాలముల్ 77

సీ. జలమాడి మడుగువస్త్రముగట్టి పైచేసి
కొనికాని కవదుఁబోఁజనదు ప్రియుని
మునుపుమేల్కొనిభర్త మోముఁగన్గొనికాని
కాఁగాదు వీక్షింపఁగానితరులఁ
గడపమీఁదను సన్నెకెలుమీఁద రోలుమీఁ
దనునికి విభునికిఁ దఱుఁగుయశము
తడికాళ్ళతోవీడు దలతోడఁ గర్ణప
త్రములతో నిద్రపుణ్యంబుదఱుఁగు

గీ. సందె తలయంటుకొనుట వస్త్రంబులేక
మజ్జనముచేత విడియాకు మట్టగించి
త్రాల్చుటయునిలుగేలను దలపుణుకుట
భర్తగలభామినులకశుభప్రదములు. 78

క. వ్రతములు నుపవాసంబులు
మతియుఁ బనిరర్థకములు మానవతులకున్
బ్రతివాసరంబు సేవల
పతిభక్తియచాలు నిహము పరముఘటింపన్. 79

చ. తెలివకువల్లభుండు పరదేశమువోయినవన్నెమాని తా
నటితికి నల్లబూసలును నచ్చుతబొట్టును మట్టె వన్నెగా
గులుమణుగై నపుట్టమును గూడఁగదువ్వని మైలకొప్పునై
మఱువడియింటిలోనఁబతిసమాగమనం బమరింపుటొప్పగన్. 80

సీ. వనితకునిష్టదైవము జీవితేశుండు
భామకు ముంగొంగు పసిడిభర్త
సుదతికినటలేని చుట్టంబు పెనిమిటి
తరుణికిఁ బ్రాణమిత్రంబు ధవుఁడు
వనజలోచనకుఁ బెట్టనికోట దయితుండు
నాతికి నఖిలార్థదాత ప్రియుఁడు
కాంతకు మానరక్షకుఁడింటియాలంపు
సతికి నాఱడిలేని హితుఁడు వరుఁడు

గీ. కంబుకంఠికి నిత్యశృంగారవిభవ
వల్లికకునాలవాలంబు వల్లభుండు
వల్లవోష్ఠికి సౌభాగ్యభోగ్యలక్ష్మి
గణనయొనరింపనేల యేడ్డడయుమగఁడు. 81

సీ. అత్తమామలకు నీయపనేమివెట్టుచుఁ
గనుసన్నఁజేయుమీ పనులెఱింగి
ప్రాణమిత్రములుగా భావించియేప్రొద్దు
సవరింపుమీ ప్రేమ సవతులందు
భర్తయొక్కొకవేళ బహుమానమొనరింపఁ
గదియరానీకుమీ గర్వరేఖ
పతిచిత్తమెఱిఁగి తత్పరిజనంబులమీఁదఁ
జేయుమీ మిగుల దాక్షిణ్యగరిమ

గీ. కలకనొందకు మీధవుఁడలిగినపుడు
పలుకులనుజేర నీకుమాపరుసదనము
వీనివెలిఁగాఁగఁ దిరుఁగునే వెలఁదియైనఁ
గులమునకు నాధియగుఁజుమీ కూఁతుఁగుఱ్ఱ. 82

శ్రీకృష్ణజన్మఖండము.

బ్రహ్మకైవర్తము.

గోపీనాథప్రణీతము.

చ. అతివకువల్లభుండె గతియంచిత దైవము స్వర్గమోక్షముల్
వ్రతముగురుండుబంధుఁడుజపంబుతపంబుమఖంబుసర్వముం
బతికిసమానమైన బ్రియబాంధవుఁ డన్యుఁడు లేడు గావునం
బతినెడబాసియున్నయెడ భామకునించుక శోభగల్గునే? 83

గీ. దేవ! సాధ్వికి వల్లభుసేవ సర్వ
ధర్మములలోన నుత్తమధర్మమండ్రు
సంతతంబును బతిసేవసలుపనట్టి
సతికి సర్వంబు మిగుల నిష్ఫలముగాదె. 84

చ. వ్రతబహుతీర్థసేవ సజపద్విజభోజన భూప్రదక్షిణ
శ్రుతిపఠనాగ్నిహోమమఖ షోడశదాన సురప్రపూజనా
ద్యతులమహాతపోమహిమలన్నియు వల్లభుసేవసేయు స
య్యతివకుఁగల్గుసత్ఫలమునందుశతాంశముబోలదెన్నఁగన్. 85

క. కాంతునికన్నను బ్రాణము
కాంతునికన్నను బ్రియుండు గణుతింపంగాఁ
గాంతునికన్నను బంధుఁడు
కాంతామణికుర్విలేఁడు కంజాతభవా. 86

క. వ్రతమును దపమును జపమును
జతురత దానంబు తీర్థసంసేవనమం
చితసత్యము సురపూజయు
బతిసేవయె సతికి ధాత్రిపరికింపంగన్. 87

క. పతిసర్వవేదమయుఁడును
పతిసర్వసుపర్వమయుఁడుఁ బతిపుణ్యమయుం
డతివలకు నెందుఁజూచిన
బతినాథోద్విష్ణుమయుఁడు పరమార్థమిలన్. 88

క. వల్లభునిచరణతీర్థం
బుల్లమురంజిల్లఁగాఁదు దుచ్ఛిష్టంబు
న్నెల్లనభుజించు భామిని
నల్లనదర్శింపఁగోరు నమరగణంబుల్. 89

క. పతిపాదభజనమిహపర
వితత సుఖప్రదము పుణ్యవృద్ధికరమగున్
బతిపాదసేవసేయని
పతివ్రతలజీవనంబు వ్యర్థముధాత్రిన్. 90

క. పతిసహితమైన యువతికిఁ
జతురతదొరకొను సమస్త సౌభాగ్యంబుల్
పతివిచ్ఛేదముకన్నను
సతికిమ్మరణంబుమేలు సరసిజనేత్రా. 91

చ. వ్రతముతపంబునిర్జరసపర్యయు సర్వముమాని యత్నతన్
బతిచరణాబ్జసేవనముఁ బ్రస్తుతియున్ బరితోషణంబు సం
తతమొనరింపఁగావలయు నాధునియానతిలేక యన్యదే
వతలభజింపఁగాఁదగదు వల్లవశేఖర! సాధ్వికెప్పుడున్. 92

చ. సురుచిరపీఠిపై నునుచి సొంపుగఫాలమునందుఁ జందనం
బరుదుగదిద్ది దేహమున నంచితభంగిసలందిమాల్యమున్
గుఱుతుగకంఠమందునిడి గోర్కెసుధోపమ భోగవస్తువుల్
కరమరుదారగానొసఁగి కాంతునిపూజయొనర్పఁగాఁదగున్. 93

గోపీనాథరామాయణము.

చ. అతివలకిందునందభిమతార్థకరుండు విభుండు తన్మనో
గతినతియుక్తిచేగనియ కల్మషభక్తిసదాసనంబులో
నతఁడెగురుండు దైవమఖిలార్థదుఁడంచు దలంచుచుఁ సము
న్నతమతిగొల్చియుండుట సనాతనధర్మములాడువారికిఁ. 94

క. జనకుడు జననియు సఖియును
దనయుండును దనకుగారు తథ్యము ధరలో
వినుము సతికిందునందును
ఘనుఁడగుపతియొకడె పరమగతి దలపోయఁ. 95

ఆ. వినుము తంత్రిలేని వీణమ్రోయ దురథాం
గములులేని రథము గదలలేదు
సుతులు నూర్వురున్న బతిభక్తిలేని తొ
య్యలిసుఖంపఁజాల దవనియందు. 96

క. ధనవంతుడైనను ని
ర్ధనుఁడైనను శీలవృత్తరహితుండైనఁ
ఘనకామవృత్తుడైనఁ
వనితకుగతిపతియెసుమ్మి వారిజనేత్రా. 97

గీ. సతికిఁ బతికంటె వేఱొకగతియులేదు
పతికి సతికంటె నొండొకఫలములేదు
తరుణి! యిరువురుపుష్పంబుతావుకరణి
నింపుసాంపార నేకీభవింపవలయు. 98

రాజశేఖరచరిత్రము.

మాదయగారి మల్లన్న కవికృతం.

క. మూసినముత్యమవై కడు
వాసియు వన్నెయునుగలిగి వరుఁడౌననఁగా
నీసకలబంధుకోటికిఁ
బూసలలోదారమగుచుఁ బొసఁగ మెలఁగుమీ. 99

క. నీవేమియుఁ బతివేఁడకు
దావేడుకవిభుఁడొసంగఁ దగదనకునిన్నుఁ
రావింపఁదడవుసేయకు
రావింపమిసటకుఁజేర రాకులతాంగీ. 100

క. మగఁడెవ్వరిఁ దెగఁజూచుఁ
మగఁడెవ్వరిఁబ్రోచునట్టి మాడ్కినసతికిఁ
దగునడవదేవుఁడనఁగా
మగఁడనఁగావేఱుగలదె మదగజగమనా. 101

బమ్మెరపోతరాజకృతభాగవతం.

సీ. నిలయమువాటించి నిర్మలదేహియై
శృంగారమేపార్చుఁ జేయవలయు
సత్యప్రియాలాపచతురయై ప్రాణేశు
చిత్తంబుప్రేమ రంజింపవలయు

దాక్షిణ్యసంతోష ధర్మమేధాదుల
దైవతమనిప్రియుఁ దలఁపవలయు
నాథుఁడేపద్ధతి నడచునాపద్ధతి
నడచి సద్బంధుల నడపవలయు
ఆ. మార్దవమునఁ బతికి మజ్జన భోజన
శయన పానరతులు జరపవలయు
విభుఁడు పతితుఁడైన వెలఁది పాతివ్రత్య
మహిమఁ బుణ్యుఁ జేసి మనుపవలయు. 102
క. ఉపవాసంబులు వ్రతములు
దపములు వేయేల? భర్తదైవతమని ని
ష్కపటతఁగొల్చిన సాధ్వికి
నృపవర! దుర్లభము లేదు నిఖిలజగములన్. 103
క. తరుణిదనప్రాణవల్లభు
హరిభావముగాభజించి యతఁడునుదానున్
సిరికైవడివర్తించును
హరిలోకమునందు సంతతానందమునన్. 104

ముక్కుతిమ్మనకృత పారిజాతాపహరణము.

క. పతిప్రాణసదృశ బంధువు
పతిదైవం బేసుగడయుఁ బతిసతులకు న
ప్పతియకడు మేరదప్పిన
గతి కులకాంతలకు వేఱుగలదే చెపుమా. 105

పింగళి సూరనామాత్యకృత కళాపూర్ణోదయము.

సీ. మఱచితప్పియు నన్యమహిమ విమర్శింప
జూడవీవన్యుని సొబగువేడ్కఁ
బతిభక్తియొందుఁగీడ్పడ నీవువేఁడుదు
తత్తుష్టియే దైవతంబుగనిన
నధిపుఁడుహర్షింప హర్షింతు చింతింపఁ
జింతింతు చిక్కినఁ జిక్కుదెపుడు
గడుఁజనవిచ్చినన్ గర్వింపనీక యుం
డిన భేదమొందవు డెందమునను
ఆ. నిండుఁగడవరీతి నుండుదెపుడును గం
భీరతకుఁ గలంగి చేరనీక
పతిప్రవాసవేళఁ బాటించికొనవు ని
మ్మైన గరగరికలు మెఱుఁగుఁబోఁడి. 106

చ. వరునకునెద్దియింపది సువర్తనగాఁగఁ దదప్రియంబ స
చ్చరితముగాఁగ నెన్నుదుని సర్గమునాకిదిమానరాద యీ
శ్వరుఁడును వేదముల్ గురుఁడు సర్వము భర్తయ యేఁదదాజ్ఞను
స్థిరమతిఁ జేయుచున్ విధినిషేధములెవ్వియుఁ గైకొనందుదిన్ 107

ఆ. అత్తమామలన్న నాచార్యుఁడన్న స
ద్ధర్మమన్న నిష్టదైవమన్న
నీకుఁ బతియెసుమ్ము నెయ్యంపుఁగూతుర
యిది మహోపదేశ మెఱిఁగికొనుము. 108

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

టిప్పణి.

1. ఉనికి=ఉండుట, తద్ద=అత్యంతము, ఏడుగడ=రక్షకుఁడు (తల్లి, తండ్రి, పతి, దాత, విద్య, గురువు, దైవము) సప్తవిధములైన దిక్కులు అనగా రక్షకులు.

2. ఎలనాగ=యౌవనముగల ఆఁడుది, తూలు=చలించు, సంభ్రమము=వేగిరపాటు, ఉత్సాహము, పాద్యము=పాదముకొఱకైన జలము, మజ్జనము=స్నానము, ఒనర్చు=చేయు, రుచిరము=రుచిగల, చెచ్చెర=శీఘ్రముగ.

3. ధర్మువు=వేదోక్తవిధి.

4. మగువ=స్త్రీ, బేలతనంబు=మూఢత్వము, పొలియు=చెడును, పొలఁతుక=ఆఁడుది, మన్కి=వసించుట, అహి=పాము, పొత్తు=స్నేహము.

5. చందము=విధము, మూక=మూఁగ, మొగి=ముందుగా, దురితము=పాపము, ఇంతి=స్త్రీ.

6. అనువర్తిని=అనుసరించునది.

7. అలుగు=కోపముచేయు, మదము=గర్వము, ప్రమాదము=ఏమఱుపాటు, అమరుఁడు=వేలుపు, సంప్రయోగము=చక్కగానమవుట, పనుపు=పంపు.

8. నియతము=నియమముగలది, రిత్త=ఊరక, శోధనము=శుద్ధిచేయుట, ఇమ్ముగ=యుక్తముగ.

9. కలహము=జగడము, ఎలయు=ప్రవేశించు, పెలుచన=గట్టిగా.

10. దీప్తము=ప్రకాశమానమయినది, ప్రతతి=సమూహము, ఆగమము=వచ్చుట, కాంక్షించు=కోరు.

11. మాడ్కి=విధము, జీవిక=బ్రతుకుతెరువు, విప్రుడు=బ్రాహ్మణుడు, అతిథి=ధర్మార్థము ఇంటికివచ్చిన యాచకుడు, ఉత్తమము—శ్రేష్ఠము, తాలిమి=క్షమ; ఓర్పు.

12. ఆచికొను=అపహరించుకొను, చపలాక్షి=చంచలముగల కన్నులుగలది అనగా స్త్రీ, ఊర్జితము=దృఢము, సుశీలము=మంచిస్వభావము, అన్వితము=కూడుకొనినది.

13. కలభాషిణి=మధురముగా మాట్లాడునది, విశ్రుతము=మిక్కిలి ప్రసిద్ధికెక్కినది, తెఱగు=విధము, అరయు=విచారించు.

14. కరము=అత్యంతము; మిక్కిలి, సంతతము=ఎల్లప్పుడు, శుభము=మంగళము, ఒదవు=కలుగు.

15. సమ్యగ్భావము=మంచిభావము, వెరవు—ఉపాయము, మరగు=ఆశపడు.

16. చెన్ను=అందము, అభ్యంతరము=ఇంటిలోని భాగము, కరణము=పనిముట్టు.

17. తివురు=కోరు, కువలయము=కలువ, నెపము=కారణము; తప్పు, విసము=ద్వేషము.

18. అనుంగులు=ఇష్టులు, సత్కృతము=సమ్మానము, ఉత్థితము=లేచినది, తదీయ=తత్సంబంధమైనది.

19. దూష్యము=నిందింప దగినది, దుష్కరము=చే యఁగూడనిది.

20. చెలిమి=స్నేహము, దుర్విలసితము=చెడునడవడిక, తరుణి=యౌవనముగలయూఁతుది.

21. ఒడయఁడు=మగడు; స్వామి, మాతులుఁడు=మేనమామ, మహిత=యోగ్యమైనది.

22. చవి=రుచి, కైసేయు=అలంకరించు, ఎలమి=ప్రేమ; సంతోషము.

23. తలఁపించు=భావించు, పోరితము=కలహము, తగవు=తగినది.

24. సవతాలు=సవతి, అనురూపము=తగినది.

25. నికాయము=ప్రోగు.

26. ఆత్మజుఁడు=కొమారుఁడు, కొంకు=వెనుదీయు, చెట్ట=కీడు, ప్రమద=యౌవనస్త్రీ.

27. ఒప్పనివాఁడు=చెడ్డనడతగలవాఁడు, పాటించు=ఆదరించు; ప్రవర్తించు.

28. ఒప్పిదము=అలంకారము.

29. పరాయణము=ప్రాపు, అఖిలము=సమస్తము.

30. ఆసురి=రాక్షసి, తత్పరత్వము=దేనియందేనియాసక్తి, క్రౌర్యము=క్రూరభావము, పొలియించు=చంపు, ఈర్ష్య=ఓర్వలేనితనము, క్రోధన=కోపముగలది, సౌక్ష్మ్యము=సూక్ష్మత్వము.

31. ఎఱుక = తెలివి.

32. నితంబిని=గొప్పపిఱుదులుగల ఆఁడుది.

33. అపత్యము=సంతానము.

36. జలరుహము=తామర, రాజీవము=తామర.

37. అభ్యంగనము=తలంటు, ఉచ్ఛిష్టము=తినఁగా మిగిలినది.

38. మందెమేలము=అధికప్రసంగము, ముదలవెట్టు=ఆజ్ఞాపించు, కులట=అంకుటాలు, మానిని=మానముగలఆఁడుది

39. ప్రతిభ=కాంతి.

40. తలయంపి=తలగడ, ఎడలించు=తొలఁగించు.

42. భూజము=వృక్షము, సితపద్మము=తెల్లతామర, నిదానము=ఆదికారణము, పసిఁడి=బంగారు; ధనము, అంబుజాస్య=కమలమువంటి ముఖముగలది.

43. కినుక=కోపము, నిరంతరము=ఎల్లప్పుడు.

44. సొరిది=వరుస; క్రమము, అరిది=ప్రేమ.

45. రాజసము=గర్వము, ఈక్షణము=కన్ను; చూపు

46. ధవుఁడు=పెనిమిటి, గరిమ=గొప్పతనము.

47. తరళము=చలించునది, కావరము=క్రొవ్వు; మదము, ధిక్కరించు=తిరస్కరించు, కల్మషము=పాపము, ధాత్రీవరుఁడు=రాజు.

48. ప్రోషితుఁడు=దేశాంతరగతుఁడు, ఈగి=ఈవి; ఇచ్చుట, సవిత=సూర్యుఁడు.

49. కజ్జలము=కాటుక, కూర్పాసము=రవికె, కబరి=కొప్పు, పసి=ఆరోగ్యము, నాళీకము=తామర.

50. రజకి=చాకలది, ఉదక్య=రజస్వల, శ్రమణ=సన్యాసి, చేడిప=బంకుటాలు, పోరామి=స్నేహము.

51. ఉడిగము=పరిచర్య, ఓగిరము=అన్నము, కుత్స=నింద, ప్రబోధము=మేలుకోలు, అనుష్ఠానము=ఆచారము; నడవడి, తడుపు=చిన్నవస్త్రము, పన్నెకల్లు=నూతికొనుతాయి, జక్కి=తిరుగలి.

52. ప్రాగల్భ్యము=ప్రౌఢిమ.

53. ఈలువు=పాతివ్రత్యము; మానము, అలము=ఉపేక్ష.

54. సంతాపించు=మిక్కిలితపించు.

55. కోటరము=చెట్టుతొఱ్ఱ, మొఱగు=వంచించు, సూకరము=పంది, దుర్భగ=ద్వేషింపఁదగినది, భవము=పుట్టుక.

56. దూపిలు=పరితపించు; దప్పిగొను.

58. ఔర్వశిఖి=బడబాగ్ని, అర్కుఁడు=సూర్యుఁడు.

60. గోత్రోదయము=కులముయొక్క అభివృద్ధి, దేవర=వేలుపు, తుష్టి=తనివి; సంతోషము, వాత్సల్యము=ప్రేమ, తలోదరి=(తల+ఉదరి) పలుచని కడుపుగలది అనగా సన్ననినడుముగలది, తథ్యంబు=నిజము.

61. భవనదైవతము=ఇలువేల్పు, పాటించి=శ్రద్ధతో, కూడిమాడి=కలసిమెలసి, భక్తివిశ్వాస సౌహార్దపరత, బ్రాహ్మణులందుభక్తి=(పూజింపదగినవారనిభావము) గురులందు

విశ్వాసము=అనగా వారిమాటయందు నమ్మకము, బంధులందు సౌహార్దము=అనగా చెలిమి ప్రధానముగా గలిగియుండుట, నెరపు=నిర్వహింపుము, భవ్య=మంగళమైన, ఆచారము=నడత, పరమ=శ్రేష్ఠమయిన, పుణ్య=సుకృతమైన, ధర్మము=వ్రతము, తల్లికాన=నాతల్లి (ప్రేమావేశముచే తల్లియనుట) కాన=తెనుగుసంబోధంబున అనుప్రయుక్తమగుశబ్దము.

62. మన్నన=ప్రియము; విశ్వాసము, నెయ్యుఁడు=స్నేహితుఁడు.

66. ధన్య=పుణ్యవతి, విలసిల్లు=ప్రకాశించు.

67. నుత్యము=స్తోత్రము చేయఁదగినది, శమము=శాంతి, కులపాలిక=కులసతి.

68. కమనీయము=మనోహరము, సూనృతోర్జితుఁడు=దృఢసత్యముగలవాఁడు, వరేణ్యుఁడు=ముఖ్యుఁడు.

69. సత్ప్రణుతి=మిక్కిలిపొగడఁబడినది, పరిణతము=పరిపాకముఁబొందినది.

71. భంగి=విధము.

72. తెరువు=మార్గము, సమారాధనము=పూజ.

73. ఉవరు=చలించు, వర్తనము=నడవడి.

74 బిసరుహము=పద్మము.

75. పాటి=న్యాయము, ప్రశస్తి=పరిహాసము, సంసర్గము=చేరిక, మగనాలు=పతిపత్ని.

76. భద్రము=శుభకరము.

78. మట్టగించు=తగ్గించు.

79. ఘటిల్లు=కలుగు.

80. తెఱవ=ఆఁడుది, అఱుత=కంఠమందు.

81. ఆఱడి=నింద; అపవాదము, కంబుకంఠి=శంఖమువంటి మెడగలది, వల్లిక=తీఁగ, ఆలవాలము=పాదు, పల్లవోష్ఠి=చిగురులవంటి పెదవిగలది.

82. పరుసదనము=కఠినము, కూఁతుఁగుఱ్ఱ=చిన్న కూతుర (ప్రేమచే చెప్పునది).

83. అంచితము=పూజింపఁబడినది, ముఖంబు=యజ్ఞము.

84. నిష్ఫలము=వ్యర్థము.

86. కంజాతభవుఁడు=బ్రహ్మ.

87. సురపూజ=దేవపూజ, పరికింపగా=విచారించగా

88. సుపర్వుఁడు=వేలుపు.

89. చరణము=పాదము, రంజిల్లు=అనురాగము పొందు, భామిని=ఆఁడుది.

90. వితతము=విరివి చేయఁబడినది, సుఖప్రదము=సుఖమిచ్చునది.

91. దొరకొను=లభించు, విచ్ఛేదము=ఎడఁబాటు.

92. నిర్జరసపర్య=దేవపూజ.

93. సురుచిర=ఒప్పిదమైన, కరము=అత్యంతము.

94. అతివ=స్త్రీ, అభిమతార్థకరుండు=సమ్మతమైన కోరికల నెరవేర్చువాఁడు, అఖిలార్థదుఁడు=సమస్తమునిచ్చువాఁడు, సనాతనధర్మము=శాశ్వతమైనధర్మము.

96. పరమగతి=ఉత్కృష్టమైన ఆధారము, తలపో యఁగా=ఆలోచించగా.

97. శీలవృత్తరహితుండు=మంచినడవడి లేనివాఁడు.

98. తావి=పరిమళము, కరణి=వలె, ఏకీభవించు=ఒక్కటియగు.

99. వాసి=ప్రసిద్ధి, వన్నె=అందము; కాంతి

100. తడవు=ఆలస్యము, లతాంగీ=లేఁతతీఁగవంటి అఁమది.

101. మదగజగమనా=ఏన్ఁగువంటి నడకగలదానా.

102. నిలయము=ఇల్లు, మార్దవము=మృదుత్వము, పతితుఁడు=పడినవాఁడు; పదవిచెడినవాఁడు, మనుచు=బ్రతికించు.

103. నిఖిలము=సర్వము, కొలుచు=సేవించు.

106. మహిమ=ఐశ్వర్యము, సొబగు=సౌందర్యము, కీడ్పడు=తక్కువపడు, డెందము=హృదయము, గరగరిక=అందము, మెఱుఁగుఁబోఁడి=మెఱుపువలెమనోజ్ఞురాలగు అఁడుది.

107. నిసర్గము=స్వభావము, విధినిషేధము=శాస్త్రసమ్మతముకానిది.

108. నెయ్యము=ప్రేమ.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

TESTIMONIALS.

NUZVID,
20-3-31.

I have known Sreemathi Chebrolu. Saraswathi Devi garu for the last seven years as a Governess well versed in teaching English. She is a self made woman of remarkable perseverence and has a great capacity for hard work. Her interests are many sided but her field of specialisation lies in Telugu, Sanskrit and handicrafts. She is one of the very few Sanscrit scholars in the Andhra Desa and is a Poetess in Telugu too. I find that she takes a live interest in these languages and her Pathivratha Sathakamulu is a very valuable collection of well known poets of our ancient land, which speaks so much of her interest in serving the cause of the fair sex. The book contains an exhaustive collection of gems from various authors, quite worthy to be in the hands of each and every girl and woman of our country and I hope she will have many opportunities to write several such books useful to our women folk. Sreemathi Saraswathi Devi garu, is a diligent young woman of excellent character. I wish her the best success in life.

(Sd) **SRI RAJAH VENKATA RAMAYYA APPARAO BAHADUR GARU M. L. C.**

Zamindar Mirzapuram Estate
&
President, District Board, Kistna,
20—3—31.

శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః.

యోగ్యతాపత్రములు.

ప్రస్తుతము కొల్లాపుర నివాసినియు, సంస్కృతాంధ్ర విద్యావిశారదయునైన శ్రీమతి సరస్వతీదేవిగారు రచియించిన ఖండకావ్యమొకటి నేనెంతో సంతోషముతోఁ జదివించుకొని వింటిని. ఆంధ్రకవిత్వరచనము నీమె కొలఁదికాలముక్రిందటనే యారంభించినను నింత స్వల్పకాలములో నింత మనోహరముగాఁ గవనముజెప్పుట మిక్కిలి శ్లాఘాపాత్రము. ప్రశంసనీయమగు సంస్కృతసాహిత్యము కలుగుటచే, నీమె యచిరకాలమున నాంధ్రకవిత్వరచనమున మిక్కిలి ప్రౌఢకాఁగలదని నాకు గట్టి నమ్మికగలదు. ఈకవిత్వశైలినిబట్టిచూడ సహజ కవిత్వధోరణి యీమెయందు గర్భితమై యున్నదని చదువువారికిఁ దేటపడకపోదు. ఈయువతికిఁ బరమేశ్వరుఁడాయురారోగ్యములిచ్చి యాంధ్రసారస్వతమునకు నలంకారాయమానములగు గ్రంథముల నీమెచే రచియింపఁజేయుఁగాక యని కోరుచున్నాను.

రాజమహేంద్రవరము,
29—3—1929.

చిలకమర్తి లక్ష్మీనృసింహం.

తప్పొప్పుల పట్టిక.

పుట.	పద్యము.	తప్పు.	ఒప్పు.
12	40	చెవ్రలు	చెలువు
13	42	పతిసయ	బతిదయ
16	50	శ్రవణ	శ్రమణ
16	51	సేయపలయు	సేయవలయు
23	75	వోకలన్నైనఁ	వోకలక్షైనఁ
24	77	శుచిజాదు	శుచినాదు
25	81	వల్లవోష్ఠికి	పల్లవోష్ఠికి
29	97	వంతుడై	వంతుండై
34	-	బ్రతుకులెరువు	బ్రతుకు తెరువు
36	-	పితపద్మము	పీతపద్మము

శ్రీమతి సరస్వతీదేవిగారిచే

వ్రాయబడిన గ్రంథములు.

1. శ్రీసరస్వతీశతకము

   (భక్తిరసప్రధానము) వెల 0—4—0.

2. శ్రీరామకథాసారము (అచ్చగుచున్నది).

దొరకు చోటు:—

వేలూరి రామగోపాలశాస్త్రిగారు,

[illegible]

నూజివీడు, కృష్ణాజిల్లా.